

	Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка	Силабус навчальної дисципліни			
		Неврологічні основи логопедії			
		Статус дисципліни обов'язковий компонент			
Галузь знань		01 Освіта/Педагогіка			
Спеціальність		016.02 Спеціальна освіта. (Корекційна психопедагогіка)			
Освітньо-професійна програма		Спеціальна освіта. (Корекційна психопедагогіка і логопедія).			
Рівень вищої освіти		I бакалаврський			
Форма навчання		денна			
Курс		2			
Семестр		4			
Обсяг дисципліни		Кредити	3.5	Години	105
		Лекційні			26
		Практичні/семінарські			24
		Лабораторні			-
		Самостійна робота			55
Семестровий контроль		екзамен			
Викладач		Кашуба Людмила Володимирівна, канд.пед.наук, доцент			
Контактна інформація		kashubamila@gmail.com https://orcid.org/0000-0002-4569-3205			
Кафедра		педагогіки та спеціальної освіти			
Факультет		педагогіки, психології та мистецтв			
Предмет навчання		Курс розрахований на сучасні досягнення в галузі нейрофізіології, нейропсихології, психофізіології, логодідактики та ін.; діагностування синдромів порушень вищих психічних функцій при локальних ураженнях кори головного мозку; розмежування клінічних та психолого-педагогічних проявів мовленнєвих порушень. Відповідає на питання встановлення закономірностей та особливостей навчально-виховного процесу в спеціальних закладах для дітей з неврологічними розладами та порушеннями мовленнєвого розвитку; використання різних спеціальних технічних засобів, які допомагають дітям з неврологічними розладами в їх пізнавальній діяльності та встановленні контакту з оточуючим світом; застосування міждисциплінарних та системних підходів; визначати ефективні шляхи та засоби профілактики невротичних станів; виявляти особливості та шляхи покращення життя та діяльності дітей із психофізичними порушеннями в соціальному оточенні (сім'ї, трудових та навчальних колективах). Дисципліна займає значуще місце серед різних курсів в освітній програмі			
Мета		Метою навчання студентів в рамках заданого курсу є знайомство про неврологічне забезпечення мовленнєвої діяльності, неврологічних механізмів порушень вищих психічних функцій та неврологічні основи патології мовлення, а також виявлення причин, що обумовлюють відхилення у розвитку мовлення, організації та здійснення корекційно-розвиваючого навчання дітей із порушеннями мовленнєвого розвитку.			

Компетентності	Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у галузі спеціальної та інклюзивної освіти або у процесі професійної діяльності (корекційної освітньої, навчально-реабілітаційної), що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов. Загальні компетентності (ЗК): ЗК-6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології. ЗК-9. Здатність до міжособистісної взаємодії. ЗК-10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів) Фахові компетентності (ФК): СК-6. Здатність здійснювати освітньо-корекційний процес з урахуванням психофізичних, вікових особливостей та індивідуальних освітніх потреб осіб з порушеннями психофізичного розвитку в спеціальних та інклюзивних дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах, реабілітаційних установах. СК-9. Здатність застосовувати основні технологічні підходи до планування власної професійно-корекційної діяльності відповідно до порушень психофізичного розвитку та з урахуванням індивідуальних та вікових особливостей осіб з порушеннями психофізичного розвитку. СК-15. Здатність оцінити клініко-фізіологічні особливості і закономірності фізичного і психічного розвитку дітей з порушеннями психофізичного розвитку.
Програмні результати	<i>У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти зможуть:</i> РН3 Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності у контексті професійних завдань. РН9 Мати навички комплектування та організації діяльності спеціальних закладів освіти, спеціальних груп у закладах дошкільної освіти, спеціальних класів у закладах загальної середньої освіти тощо РН16 Приймати обґрунтовані рішення з урахуванням цілей, ресурсних і законодавчих обмежень, ціннісних орієнтирів. РН17 Мати навички самостійного навчання та пошуку необхідної інформації.
Зміст дисципліни	Розділ 1. Неврологічне забезпечення мовленнєвої діяльності Тема 1. Мозок та мовлення. Основні етапи дозрівання головного мозку. Основні етапи дозрівання головного мозку. Закономірності структурного дозрівання мозку. Причини порушень розвитку нервової системи Тема 2. Будова головного мозку. Великі півкулі головного мозку. Стовбур головного мозку. Локалізація найважливіших

зон кори головного мозку. Анатомічна та функціональна асиметрія головного мозку. Провідні шляхи головного мозку. Вчення О.Р.Лурія про три функціональні блоки головного мозку.

Тема 3. Мовленнєві центри. Центр Верніке (сенсорна зона). Центр Брока. Зона Пенфілда. Центр Дежеріна. Умови розвитку мовлення

Розділ II. Неврологічні механізми порушень

Тема 4. Фізіологія черепно-мозкових нервів. Загальна характеристика черепно-мозкових нервів. Локалізація та функції черепно-мозкових нервів. Порушення при ураженні черепно-мозкових нервів та їх дослідження.

Тема 5. Організація довільних рухів. Довільні рухи та дії. Рухові шляхи: кірково-спинномозковий (пірамідний), кірково-ядерний, спинно-мозково-м'язовий, ядерно-м'язовий. Багаторівнева мозкова організація довільних рухів за концепцією М.О. Бернштейна. Пошкодження системи довільних рухів. Ознаки периферійного та центрального паралічів. Типи апраксій. Типи атаксій.

Тема 6. Синдроми ураження екстрапірамідної системи. Структурні частини екстрапірамідної системи. Синдроми ураження екстрапірамідної системи. Рівні екстрапірамідної системи. Основні функції екстрапірамідної системи. Основні екстрапірамідні розлади. Клінічна картина гіперкінезів.

Тема 7. Порушення загальної чутливості. Клінічна картина гіперкінезів. Поняття про чутливість та рецепцію. Порушення загальної чутливості. Види чутливості. Типи чутливих розладів.

Тема 8. Агнозії. Поняття про агнозію. Види агнозій: оптична, акустична, слухова, тактильна, больова, нюхова, смакова, симультанна.

Розділ III. Неврологічні основи патології мовлення

Тема 9. Дизартрія. Неврологічний симптомокомплекс дизартрії. Класифікація дизартрій. Неврологічний симптомокомплекс бульбарної дизартрії. Неврологічний симптомокомплекс псевдобульбарної дизартрії. Неврологічний симптомокомплекс кіркової дизартрії. Неврологічний симптомокомплекс мозочкової дизартрії.

Тема 10. Афазія. Афазія. Причини афазії. Класифікація афазії.

Тема 11. Порушення писемного мовлення. Дисграфія. Причини дисграфії. Класифікація та механізми дисграфії. Механізм та симптомокомплекс артикуляторно-акустичної дисграфії. Механізм та симптомокомплекс акустичної дисграфії. Механізм та симптомокомплекс дисграфії на ґрунті несформованості мовного аналізу і синтезу. Механізм та симптомокомплекс аграматичної дисграфії. Механізм та симптомокомплекс оптичної дисграфії. Дислексія. Причини дислексій. Класифікація та механізми дислексії. Механізм та симптомокомплекс симантичної дислексії. Механізми та

	симптомокомплекс агроматичної дислексії. Механізм та симптомокомплекс мнестичної дислексії. Механізм та симптомокомплекс тактильної дислексії. Тема 12. Алалія як системне недорозвинення мовлення.Алалія. Причини алалії. Класифікація алалій. Мозкові механізми та симптомокомплекс сенсорної алалії. Мозкові механізми та симптомокомплекс моторної алалії. Мозкові механізми та симптомокомплекс сенсомоторної або моторносенсорної алалії. Тема 13. Функціональні розлади мовлення.
Критерії оцінювання роботи студентів	У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи: *методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, *співбесіда, залік. *Методи письмового контролю: модульне письмове тестування; звіт, реферат, есе. *Комп'ютерного контролю: тестові програми. *Методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз Розподіл балів, що присвоюються студентам: поточний контроль – 20, самостійна робота -18, модульні контрольні – 22, залік – 40. Форма підсумкового контролю: залік. Оцінювання навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до «Таблиці відповідності шкалоцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти» : 90-100 і більше - А (відмінно); 82-89 - В (дуже добре); 75-81 - С (добре); 67-74 - D (задовільно); 60-66 - Е (достатньо); 35-59 - FХ (незадовільно з можливістю повторного складання); 34 і менше - F (незадовільно з обов'язковим проведенням додаткової роботи щодо вивчення навчального матеріалу кредитного модуля)
Політика курсу	Виконання завдань практичного заняття контролюється під час проведення відповідного практичного заняття. Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно з конкретними цілями кожної теми. Результати поточного контролю з практичного заняття фіксуються в журналі обліку навчальних занять групи на окремій сторінці за відповідну тему. Критеріями оцінювання практичних занять є: 0 балів – відсутність студента на занятті; 1бал – присутність студента на занятті, наявність в зошиті частини роз'язаних задач; 2 бали – наявність в зошиті всіх задач, розв'язаних на занятті; участь у розв'язанні задач, володіння основними поняттями відповідної теми; 3 бали – наявність в зошиті всіх задач, розв'язаних на занятті; активна участь у розв'язанні задач, вміння самостійно розв'язувати задачі відповідної теми з семестрового завдання; При усних (письмових) відповідях додатковими критеріями оцінки мають бути: *повнота розкриття питання; *логіка викладання, культура мовлення; *емоційність та переконанність;

	*використання посилання на основну та додаткову літературу (підручники, навчальні посібники, журнали тощо); *підготовка та супроводження усної відповіді (доповіді) мультимедійною презентацією матеріалу за допомогою комп'ютерної техніки, а також інших різних технічних засобів (слайдів, схем, макетів, власних малюнків тощо); *аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки. Мінімальним позитивним результатом участі студента у занятті має бути наявність в зошиті всіх задач, розв'язаних на занятті, володіння основними поняттями і законами відповідної теми. Пропущенні заняття студент зобов'язаний відпрацювати. Кожний модуль включає бали за відвідування лекцій, практичних занять, поточну роботу студента на практичних, виконання самостійної роботи, написання модульної контрольної роботи. Виконання модульної контрольної роботи здійснюється з використанням роздрукованих завдань. Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля. Змістовий модуль (кожний) – 20 (7- практичні, 6 –виконання самост. роботи, 7- макс. кількість). Залік -40. Підсумкова оцінка - 100
Методичне забезпечення	1. Кашуба Л.В. Методичні рекомендації до практичних занять з “Неврологічних основ логопедії”. Кропивницький: ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2021. 76 с. 2. Кашуба Л.В. Курс лекцій. Неврологічні основи логопедії (в класрумі) 3. Kolesnyk, A., Barna, C., Kashuba, L., Biriukova, T., Rudenko, T., & Khrabra, S. (2022). The Neurovegetative Status of Children 5-7 Years Old. BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience, 13(4), 421-435. https://doi.org/10.18662/brain/13.4/396 (<i>Web of Science</i>) 4. Кашуба Л.В., Барна Х.В. Особливості корекційної роботи при заїканні // Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки) : збірник наукових праць: вип. 17 / за ред. В. М. Синьова, О. В. Гаврилова. Кам'янець-Подільський : ПП Медобори-2006, 2021. С. 3-13 5. Сердюк Д., Кашуба Л. (2021). СИМПТОМАТИКА ТА МЕХАНІЗМИ ВИНИКНЕННЯ АФАЗІЇ У ДОРОСЛИХ. Збірник наукових праць SCIENTIA. вилучено із https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/scientia/article/view/9625 6. Кашуба Л., Стрілець, В. (2021). НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД У КОМПЕНСАЦІЇ ПОРУШЕНЬ МОВЛЕННЯ. <i>InterConf</i>, (42), 362-368. https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.02.2021.033 7. Онтогенетичні аспекти мовлення: методичні рекомендації до вивчення курсу для здбувачів денної форми навчання спеціальність 016 “Спеціальна освіта”, першого (бакалаврського) рівня / укладачі: Барна Х.В., Касьяненко О.М., Кашуба Л.В. Мукачєво: МДУ, 2022 72 с. (2,4 др.ар.).
Інформаційне забезпечення	Інтернет-ресурси: 1. Бібліотека ім. В.І.Вернадського [Електронний ресурс] // режим доступу: http://www.nbuiv.gov.ua 2. Бібліотека [Електронний ресурс] // режим доступу: library.iapm.edu.ua/metod/2328.pdf 3. Словники України on-line [Електронний ресурс] // режим доступу: http://www.ulif.org.ua/ulp/dict_all/
Матеріально-технічне забезпечення	Рекомендована література Базова

1. Лазарева І.А. Неврологічні основи логопедії: навчально-методичний посібник для студентів дефектологічних спеціальностей. Луганськ, 2005. 132 с.
2. Логопедія : підручник / За ред. М.К. Шеремет. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2017. 856 с.
3. Лопатинська Н.А. Неврологічні основи логопедії. Курс лекцій Київ: Видавничий Дім «Слово», 2017. 152 с.
4. Пахомова Н.Г. Нейропсихолінгвістика. Полтава: ТОВ «АСМІ», 2013. С.153-188.
5. Томіч Л.М. Невропатологія як неврологічні основи логопедії. Курс лекцій. Бердянськ: Вид. Ткачук О.В., 2010. С.26-39.
6. Соботович Е.Ф. Нарушения речевого развития у детей и пути их коррекции: Навчально-методичний посібник. Київ: ІСДО, 1995. 204 с.
7. Шеремет М.К., Боряк О.В. Неврологічні основи логопедії : навч. посіб. Суми : ФОП Цьома С. П., 2016. 252 с.
8. Шеремет М.К., Конопляста С.Ю., Мартиненко І.В. Хрестоматія з логопедії. Історичні аспекти. Дислалія. Дизартрія. Ринолалія. Київ: КНТ, 2008. 380 с

Допоміжна

1. Белая А.Й. Подолання нерізко вираженого загального недорозвитку мовлення у молодших школярів (Методичні рекомендації для вчителів-логопедів). Хмельницький: ТУП, 2001, 100 с.
2. Гаврилова Н.С. Порушення фонетичного боку мовлення у дітей: Монографія. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друк-Сервіс», 2011. 200 с.
3. Гуцал Л.Л. Миронова С.П. Теоретичні аспекти та методика подолання заїкання у молодших школярів: Навчально-методичний посібник. Хмельницький: Поділля, 2001. 91с.
4. Дуэйн Хэйнс. Нейроанатомия: атлас структур срезов и систем, 2008. 344 с.
5. Логопедія: підручник / За ред. М.К. Шеремет. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2017. 856 с.
6. Свірідов О.І. Анатомія людини: Підручник . Київ: Вища шк., 2001. 399с.
7. Соботович Е. Ф. Нарушения речевого развития у детей и пути их коррекции: Навчально-методичний посібник. Київ: ІСДО, 1995. 204 с.
8. Шеремет М.К., Ревуцька О.В. Логопедія (корекційна робота при дислалії): навчальний посібник. Київ, 2009. 160 с.
9. Шеремет М. К., Конопляста С.Ю., Мартиненко І.В. Хрестоматія з логопедії. Історичні аспекти. Дислалія. Дизартрія. Ринолалія. Київ: КНТ, 2008. 380 с